

**COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME
EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS**

© Министерство на правосъдието на Република България, mjs.bg. Разрешението за повторно публикуване на този неофициален превод е предоставено единствено за целите на включването му в базата данни HUDOC на ЕСПЧ.

© Ministry of Justice of the Republic of Bulgaria, mjs.bg. Permission to re-publish this non-official translation has been granted for the sole purpose of its inclusion in the Court's database HUDOC.

ЕВРОПЕЙСКИ СЪД ПО ПРАВАТА НА ЧОВЕКА

ПЪРВО ОТДЕЛЕНИЕ

ДЕЛО КОСТОВ СРЕЩУ БЪЛГАРИЯ

(Жалба n° 45980/99)

РЕШЕНИЕ

СТРАСБУРГ

3 ноември 2005 г.

ОКОНЧАТЕЛНО

03/02/2006 г.

Тава решение става окончателно при условията, определени в член 44 алинея 2 от Конвенцията. То може да бъде предмет на редакторска преработка.

По делото Костов срещу България,

Европейският съд по правата на човека (първо отделение), заседаващ в състав :

Г-н К. Л. РОЗАКИС (C. L. ROZAKIS), *Председател*,

Г-жа С. БОТУШАРОВА (S. BOTOUSCHAROVA),

Г-н А. КОВЛЕР (A. KOVLER),

Г-жа Е. ЩАЙНЕР (E. STEINER),

Г-н К. ХАДЖИЕВ (K. HADJIEV),

Г-н Д. ШПИЛМАН (D. SPIELMANN),

Г-н С. Е. ЙЕБЕНС (S.E. JEBENS), *съдии*,

и г-н С. НИЙЛСЕН (S. NIELSEN), *секретар на отделението*,

След съвещание в закрито заседание на 13 октомври 2005 г.

Постановява следното решение, прието на горепосочената дата:

ПРОЦЕДУРА

1. Делото е заведено по жалба (n° 45980/99), отправена срещу Република България, която гражданин на тази държава, г-н Кирил Константинов Костов, (« жалбоподателят ») е подал в Европейската комисия по правата на човека (« Комисията ») на 3 юни 1998 г. г., на основание на предишния член 25 от Конвенцията за защита на правата на човека и основните свободи (« Конвенцията »).

2. Жалбоподателят, на когото е предоставена правна помощ, е представляван от г-н Д. Маринов, адвокат в Пловдив. Българското правителство, (« Правителството ») е представлявано от неговия съагент, г-жа М. Пачева, от Министерство на правосъдието.

3. Жалбоподателят се оплаква в частност, във връзка с член 5 алинея 3 и алинея 4, че не е бил изправен пред съдия веднага след неговото арестуване, както и от това, че неговите жалби срещу задържането под стража не са били разгледани.

4. Жалбата е предадена на Съда на 1^{ви} ноември 1998 г. г., дата на влизане в сила на Протокол №11 към Конвенцията (член 5 алинея 2 от Протокол № 11).

5. Жалбата е разпределена на първо отделение на Съда (член 52 алинея 1 от Правилника на Съда).

6. С решение от 6 април 2004 г., Съдът е обявил жалбата за частично допустима.

7. На 1^{ви} ноември 2004 г., Съдът променя състава на своите отделения (член 25 алинея 1 от Правилника на Съда). Настоящото дело е разпределено на преобразуваното Първо отделение (член 52 алинея 1). В рамките на това отделение, съставът, който е натоварен да разгледа делото (член 27, алинея 1 от Конвенцията), е определен в съответствие с член 26, алинея 1 от Правилника на Съда.

ФАКТИТЕ

I. ОБСТОЯТЕЛСТВАТА ПО ДЕЛОТО

8. Жалбоподателят е роден през 1958 г. и живее в Пловдив.

9. На 10 декември 1997 г., жалбоподателят е арестуван от полицията в София вследствие на жалба, подадена от дъщеря му и бившата му съпруга. На 11 декември той е разпитан от следовател, който повдига срещу него обвинение за изнасилване на 16-годишната му дъщеря, извършено три пъти и му налага мярка “задържане под стража”. Мотивите, изложени в постановлението, са тежестта на престъплението и опасността от бягство, от възпрепятстване на разследването и от извършване на нови престъпления. Постановлението е потвърдено от прокурор на същия ден.

10. На 26 март 1998 г. бащата на жалбоподателя подава пред следователя жалба срещу мярката за задържане, с дата от 19 март 1998 г. По думите на жалбоподателя, самият той е подал тази жалба на 19 март, но следователят е пропуснал да я предостави на съда. В нея той излага, че задържането му вече е неоснователно, тъй като разследването е приключило и той е направил самопризнания за извършеното престъпление.

11. Софийски районен съд разглежда жалбата в открито заседание на 14 април 1998 г. и я обявява за недопустима поради забавяне и неспазване на седемдневния срок, посочен в член 152а на Наказателнопроцесуалния кодекс.

12. Жалбоподателят заявява, че е подал нова жалба на 29 април 1998 г. [Той твърди, че] тази жалба не е била разглеждана.

13. Жалбоподателят е изправен пред Софийски районен съд. На 16 юни 1998 г. е проведено заседание. С присъда, произнесена същия ден, жалбоподателят е признат за виновен и е осъден условно на три

години лишаване от свобода. В края на заседанието съдът разпорежда неговото освобождаване. Заинтересованият е освободен на 18 юни 1998 г.

II. ПРИЛОЖИМО ВЪТРЕШНО ЗАКОНОДАТЕЛСТВО И ПРАКТИКА

A. Задържане под стража

14. Член 152 на Наказателно-процесуалния кодекс (НПК), в неговата редакция към момента на фактите и до реформата в сила от 1^{ви} януари 2000 г., предвижда задържането под стража да бъде автоматично прилагано към лица, обвинени в тежко умишлено престъпление, т.е. престъпление наказуемо с лишаване от свобода над пет години, какъвто е случаят с изнасилването, в което е обвинен жалбоподателя, освен ако не бъде отстранена всякаква опасност от бягство, от възпрепятстване на разследването или от извършване на ново престъпление.

15. Задържането под стража е постановено от следовател е потвърдено от прокурор.

B. Съдебен контрол на задържането под стража

16. Член 152а от НПК, въведен с изменение, влязло в сила на 12 август 1997 г., гласи следното в съответните му части:

« 1) На задържаното лице трябва незабавно да бъде предоставена възможност да обжалва наложеното му задържане пред компетентния съд, но не по-късно от седем дни след началото на задържането; [съдът] се произнася в открито заседание в присъствието на страните (...).

(...)

3) Съдът се произнася с определение, което не подлежи на обжалване (...).

4) При промяна на обстоятелствата, задържаното лице може отново да обжалва мярката за задържане пред съответната инстанция. »

ОТНОСНО ПРАВОТО

I. ОТНОСНО ТВЪРДЕНИЕТО ЗА НАРУШЕНИЕ НА ЧЛЕН 5 АЛИНЕЯ 3 ОТ КОНВЕНЦИЯТА

A. Аргументи на страните

17. Жалбоподателят поддържа, че не е бил изправен пред съдия веднага след неговото задържане, в нарушение на член 5 алинея 3 от Конвенцията, който гласи следното в съответните части:

« Всеки арестуван или лишен от свобода, в съответствие с разпоредбите на т. 1 (с) на този член, трябва своевременно да бъде изправен пред съдия или пред длъжностно лице, упълномощено от закона да изпълнява съдебни функции (...) »

18. Правителството изтъква, че по силата на член 152а от Наказателнопроцесуалния кодекс, жалбоподателят е имал възможността в седемдневен срок на подаде жалба пред съда, с което да бъде упражнен контрол върху законосъобразността на неговото задържане под стража. Въздържайки се да го направи, той на практика се е отказал да се възползва от възможността за такъв контрол.

19. От негова страна, жалбоподателят счита, че обжалването, на което се позовава Правителството, съответства на правото на жалба, установено в член 5 алинея 4, а не на правото « своевременно » да бъде изправен пред съдия, гарантирано от член 5 алинея 3 от Конвенцията. Той се позовава на практиката на Съда по българските дела и поддържа, че нито прокурорът, нито следователят, които през съответния период са разпореждали задържането под стража, не отговарят на изискванията на тази разпоредба.

В. Преценка на Съда

20. Съдът припомня, че вече е установил в известен брой дела, отнасящи се до системата за задържане под стража, съществувала в България до 1^{ви} януари 2000 г., че нито следователите, пред които се явяват обвиняемите, нито прокурорите, които потвърждават задържането под стража, не могат да бъдат считани за « магистрати, упълномощени от закона да упражняват съдебни функции » по смисъла на член 5 алинея 3 от Конвенцията (виж *Асенов и други срещу България*, решение от 28 октомври 1998 г., *Сборник решения* 1998 г.-VIII, стр. 2298-2299, параграфи 49-53 ; *Николова срещу България* [GC], n° 31195/96, параграфи 49-53, ЕСПЧ 1999 г.-II).

21. Настоящото дело също се отнася за задържане, станало преди 1^{ви} януари 2000 г. Съдът препраща към анализа на правото, приложимо в горепосоченото решение по делото *Николова* (параграфи 49-53) и установява, че нито следователят, разпитвал жалбоподателя и разпоредил задържането му под стража, нито прокурорът, който го е потвърдил впоследствие, не могат да бъдат считани за достатъчно независими и безпристрастни за нуждите на член 5 алинея 3, предвид тяхната роля на власт, извършваща съдебно преследване, и на тяхното потенциално участие като страна в съдебния процес.

22. Колкото до възможността, посочена от Правителството, да се обжалва пред съд задържането под стража съгласно член 152а от Наказателнопроцесуалния кодекс, Съдът припомня, че контролът,

който се изисква по силата на член 5 алинея 3, се различава от този, предвиден в член 5 алинея 4; той трябва да бъде бърз и автоматичен и не може да бъде зависим от една молба, подадена предварително от задържаното лице (*Акилина срещу Малта (Aquilina c. Malte)* [GC], n° 25642/94, параграфи 47-49, ЕСПЧ 1999 г.-III).

23. От това следва, че жалбоподателят, който се е явил пред съдебен орган, който се произнася относно неговото задържане, едва при разглеждането на съдебното дело, шест месеца след ареста му, не е бил «своевременно» изправен пред съдия или друг магистрат, упълномощен от закона да упражнява съдебни функции, в нарушение на член 5 алинея 3 от Конвенцията.

II. ОТНОСНО ТВЪРДЕНИЕТО ЗА НАРУШЕНИЕ НА ЧЛЕН 5 АЛИНЕЯ 4 ОТ КОНВЕНЦИЯТА

A. Аргументи на страните

24. Жалбоподателят се оплаква от отказа на районния съд да разгледа по същество жалбата, подадена на 19 март 1998 г., от срока, който е бил необходим на съда, за да установи недопустимостта на тази жалба, както и от липсата на разглеждане на втората му жалба, подадена на 29 април 1998 г. Той се позовава на член 5 алинея 4 от Конвенцията, който гласи:

« Всяко лице, лишено от свобода поради арест или задържане, има право да подаде жалба в съда, който е задължен в кратък срок да се произнесе относно законосъобразността на задържането и да нареди незабавното освобождаване на задържаното лице, в случай че задържането е неправомерно.»

25. Правителството счита, че жалбоподателят е разполагал с възможност за съдебно обжалване, с което да оспори законосъобразността на неговото задържане, по силата на член 152а от Наказателнопроцесуалния кодекс. Въпреки това, той не се е възползвал от тази възможност в законоустановения седемдневен срок. След изтичането на този срок, той е имал възможност да подаде нова жалба, в случай на «промяна на обстоятелствата». Поради това, че такава промяна не е посочена в жалбата от дата 19 март 1998 г., съдът основателно е отказал да я разгледа. В допълнение, Правителството изтъква, че никаква жалба от дата 29 април 1998 г. не фигурира в делото на районния съд.

26. В отговор, жалбоподателят подчертава, че през първите дни на неговия арест, той е бил бит от полицията, и че при тези обстоятелства не е бил в състояние да подаде жалба в седемдневния срок. Той счита, освен това, че би следвало задържаното лице да реши в кой момент да подаде жалба, както е гарантирано в член 5 алинея 4 от Конвенцията,

което следователно не трябва да бъде ограничавано със срок. Жалбоподателят счита, че по този аспект неговият случай е сходен на този от решението по делото Шишков срещу България (*Shishkov c. Bulgarie*), в което Съдът е установил нарушение на член 5 алинея 4.

В. Преценка на Съда

1. Първата жалба на жалбоподателя

27. Съдът установява, че в конкретния случай, жалбата на жалбоподателя, подадена на 19 или на 26 март 1998 г. е била обявена за недопустима поради закъснение и неспазване на седемдневния срок, предвиден в закона.

28. Поради това, че въпросната жалба е била обявена за недопустима без да бъде разгледана по същество, Съдът счита, че не се налага да бъде разгледано отделно оплакването относно незачитането на «краткия срок», изискван от член 5 алинея 4.

29. Съдът припомня, че по силата на член 5 алинея 4 от Конвенцията, арестуваните или лишени от свобода лица имат право на достъп до съд, който да направи преглед на спазването на изискванията относно процедурата и по същество, необходими за „законосъобразността“, по смисъла на Конвенцията, на тяхното лишаване от свобода *Броган и други срещу Обединеното Кралство (Brogan et autres c. Royaume-Uni)*, решение от 29 ноември 1988 г., серия А n° 145-B, стр. 34-35, параграф 65).

30. Както член 6 алинея 1, който също потвърждава «правото на съд», член 5 алинея 4 не би трябвало да бъде тълкуван като гарантиращ абсолютно право, което да бъде несъвместимо с всяко процесуално ограничение, особено по отношение на сроковете. Въпреки това, целта, която се подразбира от член 5, защитата на свободата и сигурността на личността, както и важността на гаранциите, свързани с нея, предполагат и налагат процесуалните ограничения на правото на едно лице, лишено от свобода, да оспорва през съд законосъобразността на неговото задържане, да бъдат предмет на особено строг контрол (решение *Шишков срещу България (Shishkov c. Bulgarie)*, n° 38822/97, § 85, ЕСПЧ 2003 г.-I (извлечения), 9 януари 2003 г.).

31. В конкретния случай, действително жалбоподателят е пропуснал да подаде жалба в предвидения седемдневен срок.

32. Въпреки това, член 5 алинея 4 дава процесуална гаранция, най-вече по отношение продължаването на дадено задържане, което, въпреки че първоначално е редовно постановено, би могло

впоследствие да стане нередовно и да загуби своето основание. В частност, изискванията, свързани с бързината и с периодичния съдебен контрол на разумни интервали, са предназначени да гарантират, че един задържан не трябва да рискува да остане задържан дълго време след момента, в който неговото лишаване от свобода е загубило основание (виж *Безикери срещу Италия (Bezicheri c. Italie)*, решение от 25 октомври 1989, серия А н° 164, р. 10, **параграф** 20; горепосоченото решение *Шишков*, алинея 88).

33. В конкретния случай, националното законодателство предвижда възможността да бъде подадено нова жалба, която да се позовава на «промяна на обстоятелствата» (член 152а алинея 4 от Наказателнопроцесуалния кодекс). Въпреки това, това условие не е било ясно определено в текста на закона и не е известно да е била установена практика в това отношение. В своето решение от 14 април 1998 г. съдът не е разгледал въпроса дали е настъпила «промяна в обстоятелствата» и следователно не е дал допълнително определение на това понятие. Заинтересованият все пак е посочил в жалбата си факта, че предварителното производство е приключило – обстоятелство, което очевидно не е било същото в първоначалния момент на задържането.

34. При тези обстоятелства, както по делото *Шишков*, Съдът счита, че нито вътрешното право и практика, нито решението на съда по този случай, не са посочили на жалбоподателя какви са последиците от отхвърлянето на жалбата поради закъснение. Заинтересованият следователно, не е могъл да предвиди колко време трябва да остане задържан, за да получи достъп до съдебен контрол на неговото задържане, което, в момента на разглеждането на въпросната жалба, вече е продължавало четири месеца и при все това не е било контролирано от независим съдия, поради пропуските в системата за задържане под стража, която е в сила през този период (виж параграфи 20-23 по-горе).

35. При тези обстоятелства, Съдът счита, че отхвърлянето на жалбата на жалбоподателя поради закъснението ѝ е накарнило неоснователно правото му на съдебен контрол над неговото задържане.

36. Следователно, налице е нарушение на член 5 алинея 4 на Конвенцията в това отношение.

2. Втората жалба на жалбоподателя

37. Предвид заключението, изложено по-горе, относно първата жалба на жалбоподателя, Съдът не счита за необходимо да разглежда въпроса дали заинтересованият е бил също така лишен от достъп до съд по отношение на втората му жалба.

III. ОТНОСНО ПРИЛАГАНЕТО НА ЧЛ. 41 ОТ КОНВЕНЦИЯТА

38. Чл. 41 от Конвенцията гласи :

"Ако Съдът установи, че е имало нарушение на Конвенцията или на протоколите към нея и ако вътрешното право на съответната Високодоговаряща страна допуска само частично обезщетение, Съдът, ако е необходимо, постановява предоставянето на справедливо обезщетение на потърпевщата страна."

A. Вреди

39. Жалбоподателят претендира за 5 000 EUR (Пет хиляди евро) за неимуществени щети, които е претърпял вследствие на нарушението член 5 алинея 3 и алинея 4. Той подчертава, че е бил задържан, без да бъде изправен пред съдия, в продължение на много дълъг период.

40. Правителството не представя забележки.

41. Като взема предвид всички данни, с които разполага, и като решава по справедливост, според изискването на член 41, Съдът присъжда на жалбоподателя сумата от 1 500 EUR (Хиляда и петстотин евро) като обезщетение за нанесени неимуществени вреди, плюс всички суми, дължими като данъци върху тази сума.

B. Съдебни разноски

42. Жалбоподателят изисква също така сумата от 4 000 EUR (Четири хиляди евро) за съдебни разноски във връзка с производството пред Съда. Той представя справка за часовете, изработени от неговия адвокат, и моли сумата, отпусната по този параграф, да бъде предоставена директно на адвоката.

43. Правителството не представя забележки по този въпрос.

44. Съдът припомня, че според установената практика, на жалбоподателя се възстановяват единствено средствата за действително извършени разходи, които са били необходими и направени по разумни тарифи. Като взема предвид всички данни, с които разполага, както и горепосочените критерии, Съдът счита за приемлива сумата от 1 500 EUR (Хиляда и петстотин евро), от които следва да бъдат удържани сумите, платени от Съвета на Европа за правна помощ, възлизащи на 685 EUR (Шестстотин осемдесет и пет евро). Следователно, Съдът присъжда на жалбоподателя сумата от 815

EUR (Осемстотин и петнадесет евро) по този параграф, плюс всички суми, дължими като данъци върху тази сума.

С. Лихва за забава

45. Съдът счита за уместно лихвата за забава да се изчислява на основата на пределната ставка по заеми на Европейската централна банка, увеличена с три процента.

ПО ТЕЗИ СЪОБРАЖЕНИЯ, СЪДЪТ, ЕДИНОДУШНО,

1. *Приема*, че е налице нарушение на член 5 алинея 3 от Конвенцията, тъй като жалбоподателят не бил изправен пред съдия в момента на неговото задържане;
2. *Приема*, че е налице нарушение на член 5 алинея 4 от Конвенцията;
3. *Приема*,
 - а) че държавата-ответник трябва да заплати на жалбоподателя, в срок от три месеца от влизането в сила на решението съгласно член 44, алинея 2 от Конвенцията, следните суми в български лева, според обменния курс, приложим в деня на плащането:
 - i. 1 500 EUR (Хиляда и петстотин евро) за неимуществени вреди;
 - ii. 815 EUR (Осемстотин и петнадесет евро) за съдебни разноски, които да бъдат преведени на банковата сметка на адвоката на жалбоподателя в България;
 - iii. всички суми, дължими като данъци и такси върху горепосочените суми;
 - б) че от изтичането на горепосочения срок до изплащането на определените суми, върху тях ще се начислява проста лихва, равна на пределната ставка по заеми на Европейската централна банка, приложима през този период, увеличена с три процента;
4. *Отхвърля* претенцията за справедливо удовлетворение за остатъка от сумата.

Изготвено на френски език и съобщено писмено на 3 ноември 2005 г., в съответствие с член 77, алинеи 2 и 3 от Правилника на Съда.

Сьорен НИЛСЕН
Секретар

Кристос РОЗАКИС
Председател